

Бојан ЧОЛАК

btcolak@yahoo.com

СТО ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ОД РОЂЕЊА БОРИСАВА СТАНКОВИЋА

Институт за књижевност
и уметност, Београд

Уводна реч

Обележавање сто педесет година од рођења Борисава Станковића представља прилику за ново сагледавање једног од најзначајнијих опуса српске књижевности. Иако је Станковићево дело већ више од једног века предмет интензивне критичке и научне рецепције, његова књижевност показује изузетну способност да изнова отвара различита истраживачка питања и подстиче нова читања. Управо због тога свака јубиларна година представља истовремено и подстицај да се, поред добро познатих интерпретативних путева, пажња усмери и ка оним аспектима његовог стваралаштва који су ређе били у средишту научног интересовања.

Темат који је пред читаоцем доноси четири рада различитих методолошких усмерења, повезана заједничком намером да се поједини сегменти Станковићевог дела и његове рецепције сагледају из нових или недовољно истражених перспектива. Заједничка нит ових студија није усмерена ка поновном потврђивању већ утврђених судова о месту Борисава Станковића у српској књижевности, него ка преиспитивању појединих питања која се тичу његовог присуства у различитим културним срединама, историје његових текстова, начина њиховог преношења и тумачења, као и самих почетака његовог књижевног обликовања.

Темат отвара студија Роберта Ходела, која се бави рецепцијом Станковићевог дела у Немачкој тридесетих година XX века. Анализирајући околности немачког издања *Нечистије крви* и културно-идеолошке оквири у којима је роман тумачен, аутор показује како је Станковићево дело било укључивано у шире представе о Балкану, народној култури и националном идентитету. На тај начин питање рецепције постаје и питање начина на који различите културе конструишу слику о књижевном делу и средини из које оно потиче.

Следи рад Горана Максимовића посвећен месту Борисава Станковића у издањима сабраних и изабраних дела, као и у репрезен-

тативним едицијама српске књижевности. Пратећи развој приређивачких концепција и издавачких пракси, аутор истовремено реконструира историју једног од најзначајнијих процеса у културном животу сваке националне књижевности – процес канонизације. Студија показује да историја издања није само библиографско питање, већ важан део разумевања начина на који се обликује и одржава културно памћење једног писца.

Рад Александра Пејчића усмерен је ка драми *Ташана* и њеном сценском животу у Народном позоришту. Полазећи од односа између драмског текста и позоришне изведбе, аутор разматра рецепцију различитих поставки, питање интегралности драмског текста и последица које су сценске интервенције имале на разумевање овог дела. Уз то, пажња је усмерена на драматуршке, поетичке и текстолошке особености *Ташане*, чиме се отвара простор за ново вредновање једног текста који је дуго стајао у сенци *Кошћане*.

Последњи рад враћа се самом почетку Станковићевог књижевног пута и усредсређује се на његову рану поезију. Полазећи од корпуса песама насталих претежно у гимназијском периоду, анализа настоји да покаже како се већ у тим текстовима обликују поједине тематске и поетичке структуре које ће касније добити сложеније облике у прози и драми. Такво читање рану лирику издваја из оквира биографске занимљивости и омогућава њено сагледавање као важног дела процеса Станковићевог књижевног самообликовања.

Посматрани заједно, радови окупљени у овом темату образују својеврсну целину која обухвата различите фазе и облике живота једног књижевног дела. Од питања рецепције у иностранству, преко издавачке и текстолошке историје, до драмске интерпретације и самих песничких почетака, они показују да Станковићево стваралаштво остаје отворен простор за нова истраживања. Уједно, ови прилози подсећају да разумевање великог писца не почива искључиво на тумачењу његових најпознатијих дела, већ и на истраживању путева њиховог настајања, преношења, читања и вредновања.

Управо зато овај темат не представља само пригодни омаж великом јубилеју. Он сведочи о континуитету и виталности савремених Станковићевих студија, показујући да и данас постоје важна питања која захтевају нова читања, нову грађу и нове методолошке приступе. Сто педесет година од рођења Борисава Станковића његово дело остаје једно од кључних места српске књижевне традиције, али и живо истраживачко поље у којем се непрестано успостављају нови односи између текста, културе, историје и тумачења.